№ 45 Մարտի 15 Երեքշաբթի **1883** Մարտի 15 Երեքշաբթի № 45

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի *Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»*

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆԵՐԿԱՅ **1883** ԹՒԻՆ ՆՈՅՆ ՁԵՒՈՎ

ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. *Тифлисъ, редакція «Мшакъ».*

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Շուշուց: Նամակ Բաղուից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարան:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Այս օրերս պատահեց Վիէննայում մի անցք, որ բաւական խոշոր հետեւանքներ ունեցաւ:

Աւստրիայի գերմանացիները համոզվելով վերջին ժամանակները որ այլ ևս չեն կարող գ ե ր մ ա ն ա ց ն ե լ Աւստրիայի ունգարացիներին, սլաւեաններին, չէխերին և լեհացիներին, սկսեցին աւելի և աւելի համակրութիւն յայտնել Գերմանիայի գերմանացիներին:

Այս օրերս Վիէննայում հաւաքված գ ե ր մ ա ն ա ց ի ուսանողների ժողովը, աւստրիական ազգային ժողովի Շէնէրեր պատգամաւորի նախագահութեամբ, բացարձակապէս իր համակրութիւնը յայտնեց Հօհենցօլերնեան գերմանական կայսերական տանը և միացած Գերմանիային:

Ժողովը ստացաւ մի բացարձակ բողոքի կերպարանք աւստրիական կայսերական Հաբսբուրգեան տան դէմ: Այդպիսով աւստրիական գերմանական մասը յոգնած աւստրիական փոքր ազգութիւնների դէմ իր ունեցած մշտական կռւից, ձգտում է յարմնում միացած լինել Գերմանիային:

Աւստրիական գերմանացիների հայեացքները ու յոյսերը այդպիսով ուղղված են այժմ դէպի Բեռլին, որ ներկայանում է նրանց, որպէս բուն գ ե ր մ ա ն ի զ մ ի հարազատ ներկայացուցիչ: Իսկ որովհետեւ գերմանիզմի հետ միացած է և ատելութիւն դէպի հրեաները, այդ պատճառով վերև ասված ժողովը ստացաւ հակահրէական բնաւորութիւնն էլ:

Վիէննայի գերմանացի ուսանողների ժողովը, գումարվելով Շէնէրեր պատգամաւորի նախագահութեամբ, հրաւէրներ ուղարկեց ժողովին ներկայ գտնվել Ֆելդմարշալ Մոլտկէին, Հէնրիցի և Շտեօկկէր հակահրէականներին: Նրանք չեկան Վիէննա, բայց համակրական նամակներ ուղարկեցին ժողովին:

Ժողովը գումարվեց հանգուցեալ երեւելի երաժիշտ Րիխարդ Վագների յիշատակը տօնելու պատրուակով: Վագներ յայտնի էր որպէս գերմանականութեան ներկայացուցիչ և հ ա կ ա հ ր է ա կ ա ն ո ւ թ ե ա ն կուսակից: Նրա անունը գործածվեցաւ որպէս դրօշակ աւստրիական տիրապետութեան դէմ բողոքի: Աւստրիան գտնվում է հրեաների տիրապետութեան տակ, ի մէջի այլոց բացականչում էր Շէնէրեր:

Ժողովը ստացաւ բուն քաղաքական բնաւորութիւն, Աւստրիայի դէմ դաւաճանութեան, նրա տիրապետութեան դէմ բացարձակ բողոքի կերպարանք:

Այդ անցքի հետեւանքն այն է որ աւստրիական կառավարութիւնը կարգադրութիւն արաւ փակել աւստրիական գերմանացի ուսանողների „ընկերութիւնը“ և, ինչպէս լսվում է, կամենում է խափանել ուսանողական և այլ ընկերակցութիւնները, իսկ աւստրիական դատախազը (պրօկուրօր) թոյլտւութիւն է խնդրում աւստրիական ազգային ժողովից դատի ենթարկել Շէնէրեր պատգամաւորին, որպէս դաւաճանի պետութեան դէմ: Պատգամաւորը անբռնաբարելի է և նրան կարելի է դատաստանի ենթարկել միայն ազգային ժողովի թոյլտւութեամբ:

Այդպիսով իշխան Բիսմարկի և հակահրէական կուսակցութեան խնտրիգաները սկսում են արմատներ գցել և Աւստրիայում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Մարտի 6-ին

1879 թւին Շուշու հայ հասարակութիւնը ցանկացաւ հասարակական գրատուն—ընթերցարան բանալ իր համար: Հարիւրից աւելի անդամներ գրվեցան, իւրաքանչիւրը տասը մանէթով տարին, այնպէս որ դեռ չը սկսված, նա ար-

---

ԽԱՉԱԳՈՂԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

Ե.

ԳԱՂՏՆԻՔԸ ԼՈՒԾՎՈՒՄ Է

Առաւօտեան հայրս զարթնեց խիստ վաղ: Առաջին բառը, որ արտասանեց, էր իմ անունը: Ես իսկոյն մօտեցայ նրան:

—Եկ գրկեմ քեզ, որդիս, թող առ, արևի լոյսով մի լաւ ուրախանամ քեզանով, ասաց նա ծնողական հոգեզմայլութեամբ:

Ես ընկայ նրա գիրկը:

—Ա՛խ, ինչպէս խաբեցին ինձ… դարձեալ կրկնեց նա գիշերվայ խօսքը, խորին կերպով հոգւոց հանելով:

—Դու ամբողջ գիշերը անհանգիստ էիր, հայրիկ, համարեա չը քնեցիր, շատ անգամ կրկնում էիր այդ խօսքը, պատմիր, ո՞վ խաբեց քեզ և ինչ բանում խաբեցին:

—Անցեալը մի յիշեցրու ինձ, որդի, պատասխանեց նա տխուր ձայնով,—դու ինձ այն ասա, մայրդ կենդանի է:

—Ես նրան բոլորովին առողջ թողեցի տանը և մի քանի անգամ նամակներ եմ ստացել. շատ ժամանակ չէ, որ նոր նամակ ես ստացայ. նա բոլորովին առողջ է:

—Անխռով լինես դու… ինչպէս խաբեց ինձ…

Նա դարձեալ յիշեց իր խաբված դրութիւնը:

—Իսկ քոյրերդ, հարցրեց նա:

—Նոյնպէս առողջ են, մեծ քոյրս մարդի է գնացել, այժմ երկու երեխայ ունի. միջնակ քոյրս նշանված է:

Նրա չիջած աչքերի մէջ փայլեց ուրախութեան մռայլ նշոյլը: Իսկ իմ հետաքրքրութիւնը աւելի զրգռում էր այն գաղտնիքը, թէ ու՞մն էր անիծում հայրս, կամ ո՞վ էր խաբել նրան: Երկար թախանձելուց յետոյ, վերջապէս յօժարվեցաւ նա պատմել:

—Գուցէ մայրդ ասած կը լինի, որ դու դեռ չէիր ծնված, երբ ես աղքատութիւնից ստիպված, թողեցի հայրենի երկիրը և դիմեցի դէպի պանդխտութիւն, օտար աշխարհներում բախտ որոնելու: Բացի ծանր պարտքերից, ես ոչինչ չը թողեցի իմ ընտանիքի ապրուստի համար: Մի քանի կտոր կալուածքներ ունէի, նրանք ես պարտքերիս փոխարէն գրաւ էին դրված: Մի քանի տարի երկրէ երկիր թափառում էի, բայց ոչ մի գործում յաջողութիւն չէի գտնում: Հայրենիքից ստացված տեղեկութիւնները միշտ տխուր էին լինում և անմխիթար: Վերջապէս հասայ Պարսկաստանի սարսափելի ժանտախտի լուրը: Այդ միջոցին յայտնվեցաւ ինձ մօտ մի խաչագող, որ նոր էր եկել մեր երկրից և ունէր իր հետ մի նամակ իմ անունով: Նա պատմեց, թէ որպիսի սոսկալի կոտորած կատարեց ժանտախտը և որպէս դատարկացաւ ամբողջ երկիրը: Իսկ նամակի մէջ աւելի մանրամասնութիւններ կային: Նամակը մեր գիւղի քահանայի գրածն էր: Նա սկսվում էր մխիթարական խօսքերով, որպէս սովորաբար գրում են այն անբախտներին, որոնք կորցրել էին իրանց սիրելիներին: Նրա մէջ կար մի երկար ցուցակ, թէ մեր գիւղացիներից ով մեռաւ, կամ ով աղատվեցաւ: Մեռելների թւում գրած էր քո մօր, քոյրերիդ և քո անունը: Իմ ամբողջ ընտանիքը ժանտախտի զոհ էր դարձել: Այդ անիրաւը բերանացի էլ պատմեց, թէ որպիսի պատահաւի ենթարկեց Աստուած իմ ընտանիքը, և աւելացրեց, որ իմ թողած բոլոր կայքերը պարտքերիս փոխարէն տիրեցին…

Վերջին խօսքերի ժամանակ ծերունու ձայնը փոքր առ փոքր թուլացաւ և նա դժուարանում էր շարունակել իր պատմութիւնը: Ընէէն տուեց նրան մի բաժակ կաթ խմելու: Նա փոքր ինչ կազդուրվեցաւ և շարունակեց.

—Այլ ես ոչինչ չէր մնում, ես կորցրել էի այն բոլոր առարկաները, որ սիրելի էին ինձ, որ կապում էին իմ սիրտը իմ հայրենիքի հետ: Այդ տեղեկութիւնները այնքան ծանր և սպանիչ ազդեցութիւն ունեցան իմ վրա, որ ես մի քանի ամբողջ ամիսներ հիւանդ պառկեցայ: Նամակաբերը չը հեռացաւ իմ հիւանդութեան մահճից և ամենայն հոգատարութեամբ խնամք էր տանում իմ վրա: Մինչև իմ առողջանալը նա բոլորովին գրաւեց իմ բարեկամութիւնը, և ես իմ անձը շատ երախտապարտ էի համարում նրան: Ես ընդունեցի նրան իմ մօտ, և որպէս ընկեր գործում էինք միասին: Ես վճռեցի այլ ևս չը վերադառնալ մեր հայրենիքը, ուր պիտի գտնէի սիրելի կնոջ, սիրելի զաւակներիս գերեզմանները միայն, և իմ դատարկված տունը, այն ես պարտատիրոջ ձեռքը տված: Ամեն ինչ իմ մէջ պիտի զարթեցնէր տխուր յիշողութիւններ: Հայրենիքը ատելի էր դարձել ինձ…

Նրա ձայնը դարձեալ սկսեց դողդողալ, դարձեալ դառն զգացմունքները խեղդում էին նրան: Ընէէ տուեց նրան երկրորդ բաժակ կաթ, բայց այս անգամին չընդունեց, և փոքր ինչ հանգստանալով յետոյ շարունակեց:

—Ս այն ժամանակ հարուստ էի, ունէի մի քանիհազար պատրաստի ոսկիներ ձեռքիս մէջ: Իմ նոր ընկերը այն աստիճան գրաւել էր իմ հաւատարմութիւնը, որ ես ամեն ինչ յանձնել էի նրա ձեռքը: Անցան մի քանի տարիներ, նա ինձանից չէր բաժանվում: Մեր գործերը օրըստօրէ լաւանում էին և օրըստօրէ այդ մարդը սիրելի էր դառնում ինձ: Բայց ինչ գիտէի, որ նրա բոլոր մտերմութիւնը կեղծ էր, խաբէութիւն էր: Մի գիշեր իմ քնած ժամանակ, նա յարձակվեցաւ իմ վրան սրի մի քանի հարուածներ տալով, ես անզօր և ուշաթափ մնացի, իսկ նա, ինձ արդէն սպանված համարելով, յափշտակեց իմ ոսկիները և փախաւ: Ահա այն սպիները, որ թողեց իմ վրայ այն չարագործը…

Հօր ցոյց տուեց մի քանի խորն ընկած վէրքերի նշաններ իր մարմնի վրա և շարունակեց.

—Այդ պառաւը, որ դու տեսնում ես իմ խորձթի մէջ, ես իմ կեանքով նրան եմ պարտական: Նա մի անբախտ այրի էր, ինձ վերառեց իր մօտ, խնամք տարաւ և առողջացրեց:

Հօրս ցաւալի պատմութեան ժամանակ ես գտնվում էի մի տեսակ զարհուրանքի մէջ, թէ որքան դժբախտութիւնների պատճառ է դառնում սուտը, խաբէութիւնը և նենգաւոր մտերմութիւնը: Հօրս խաբված դրութիւնից առաջ էր եկել մեր ամբողջ ընտանիքի թշուառութիւնը: Եթէ նա այդ պատահարներին չը հանդիպէր, եթէ նա իր ժամանակին վերադարձած լինէր իր հայրենի երկիրը և իր վրա առնէր իր ընտանիքի խնամատարութիւնը, ես երբէք ստիպված չէի լինի տասը տարեկան տղայ թողնել իմ հօր տնից, և անբարոյականութեան մէջ չէի ընկնի:

—Ի՞նչպէս էր այն չարագործի անունը, հարցրի ես, երբ հայրս վերջացրեց իր պատմութիւնը:

—Օհան, դու կարծեմ կը ճանաչես նրան:

—Կարապետի որդին, ինչպէս չեմ ճանաչում:

—Հէնց նա:

Ես սառած մնացի: Այդ անիրաւը ոչ սակաւ մոլորութեան մէջ էր գցել և ինձ և իմ մօրը և մեր բարեկամներին: Ես այդ անցքը պատմեցի հօրս:

—Լսիր, հայրիկ, թէ ինչպէս վարվեց նա մեզ հետ, այնտեղ, Պարսկաստանում, երբ վերադարձաւ պանդխտութիւնից: Նա լուր բերեց, թէ դու մեռած ես և իր հետ ունէր մի քանի խաչագողների նամակներ, որոնք նոյնպէս հաստատում էին քո մահը: Նա բերել էր և քո ոսկեայ մատանին, որի վրա փորագրված էր քո անուանական կնիքը: Այդ յիշատակը յանձնեց նա իմ մօրը: Մօրս ծանօթ էր այդ մատանին: Մեր դրացի կնիկները համոզում էին նրան, որ թաղէ մեր գերեզմանատան մէջ, և քո անունով մի շիրիմ կանգնեցնէ: Բայց նա չէր հաւատում մեզ հասած տեղեկութիւններին, նրան բաւական յայտնի էին խաչագողների խաբեբայութիւնները: Յետոյ Օհանը շատ անգամ գալիս էր մօրս մօտ, և իրան ցոյց էր տալիս որպէս մեր տան ամենալաւ բարեկամը:

դէն ապահոված էր հազար րուբլ եկամուտով, առանձին կանոնադրութիւն կազմվեցաւ, շատերը խոստացան նուիրատւութիւններ անել թէ դրամով և թէ գրքերով, ներկայացումներ, երեկոներ տալ և այլն:

Յոյս կար, որ Շուշին իր 16,000-ից աւելի հայ բնակիչներով մի քանի տարվայ ընթացքում կը կազմէ իր համար լուսաւորութեան մի գեղեցիկ շտեմարան: Բացի դրանից կանոնադրութեան գըլխաւոր յօղուածներից մէկն էր իւրաքանչիւր տարվայ եկամուտի տասներորդ մասով մանկական գրքեր գնել և ուղարկել զանազան գիւղական ուսումնարաններ, այնտեղ փոքր ճիւղերը կազմելու համար: Բայց հանգամանքները ուրիշ կերպ վճռեցին հասարակութեան այդ ձգտումը: Հասարակութիւնը իր ներկայացուցիչ-դէպուտատների ձեռքով խնդիրք տուեց Գանձակի նահանգապետին՝ առաջարկելով գրատան կանոնադրութիւնը ՚ի հաստատութիւն: Երկար ժամանակ պատասխան չը կար. գրատան վարչութիւնը սկսեց տուն գտնել, կահկարասիք, գրքեր գնել և այլն, կարծելով որ ոչինչ արգելք չէ կարող լինել այս գեղեցիկ գործում:

Համարեա մի ամբողջ տարի անցնում է լռութեան մէջ: Վերջապէս քանի մի կրկնութիւններից յետոյ գուբեռնատորը յետ է ստանում գրատան կանոնադրութիւնը մի առանձին հրամանով, որ եթէ հասարակութիւնը ցանկանում է գրատուն բանալ, թող հանրագիր (мірскій приговоръ) կազմէ այդ մասին: Պէտք է իմանալ, թէ հայ ժողովուրդը որքան երկիւղ է կրում այդպիսի պաշտօնական թղթերին ստորագրել, բայց այսու ամենայնիւ հանրագիրը կազմվում է, կանոնադրութեան այն կէտերը, որոնց վրա մասնացոյց էր եղել կառավարութիւնը՝ փոխվում են և նորից առաջարկվում նահանգապետին: Սրանից յետոյ գրատան վարչութիւնը ուրիշ արգելք չէ տեսնում իր բարի գործի համար և սկսում է մի առ մի պատրաստութիւններ անել: Բայց էլի մէկ տարի անցնում է լռութեան մէջ. խնդիրք խնդրքի ետևից ուղարկվում են—վերջ տալ այս հարցին, որովհետև անյարմար է հասարակական փողերը թողնել առանց գործադրութեան: Պատասխան չը կայ: Կահ կարասիքը, գրքերը փոխվում են մէկ տանից միւսը, փտում են առանց գործածելու, ելք չը կայ: Ժողովուրդը յետ է պահանջում իր փողերը, կարծելով, թէ այս գործում մի զարհուրելի գաղտնիք կայ: ԵՒւանդատ անդամներից շատերը բոլորովին հեռանում են, միւսները պահանջում են շուտով բանալ գրատունը՝ հաւատալով, թէ մասնաժողովից է կախված այդ հարցը: Մինչև անգամ գտնվում են մարդիկ, որոնք տարածում են, իբր թէ վարչութիւնը կուլ է տուել հասարակական փողերը: Մեր հասարակութիւնը ուրիշ կերպ դժուար է մտածում:

1881 թւին մի վրացի ուսուցիչ իրաւունք է ստանում նահանգապետից մասնաւոր գրատուն բանալ Շուշի: Հայ հասարակական գրատան ներկայացուցիչները յարմար են համարում իրանց գրատունը միացնել այդ մասնաւորի հետ և օգուտ քաղել այնտեղից մինչև թոյլտւութիւն ստանալը: Միացեալ գրատունը շարունակվում է մօտաւորապէս ինը ամիս, յանկարծ առանց բացատրութեան հրամայում են ծածկել և այս մասնաւոր ընթերցարանը: Այն ժամանակ գրատան անդամները առաջարկում են նահանգապետին մի խնդիրք, որի տակ ստորագրում են բոլորեքեանք, բացատրելով իրանց դրութիւնը և խնդրում են, եթէ թոյլտւութիւն չէ լինելու, գոնէ շուտով իմացնել այդ մասին: Վերջապէս գուբեռնատորը հրաման է ստանում յայտնել մեզ, որ Շուշի հայ հասարակական գրատուն անկարելի է բանալ, որովհետև այնտեղ կան և այլազգիք, որոնք չեն մասնակցում այդ գործում: Այսպիսով արգելվեց մեզ Շուշի հասարակական գրատուն բանալ. թուրքերը, քրդերը և այլն, որոնք այնտեղ բնակվում են, կարիք չեն զգում այդ հաստատութեան մէջ:

Անցեալ տարի Շուշի մի բաւականին մեծ ճիւղ կազմվեց Թիֆլիսի հայոց Բարեգործական ընկերութեան, որը ինչպէս յայտնի է, իրաւունք ունի գրատներ բանալ: Այս պատճառով նախկին գրատան վարչութիւնը ստանալով առանձին արձանագրութեամբ համարեա քաղաքում ներկայ գըտնվող բոլոր անդամների համաձայնութիւնը, յանձնեց Շուշու հայոց Բարեգործական ընկերութեանը գրատան բոլոր գրքերը և կահկարասիք: Բարեգործական ընկերութիւնը ցուցակով ընդունեց վարչութենից չորս հարիւր տասն ինը հատոր գրեանք և 102 րուբլու կահկարասիք: Գրեանքը գնահատվել են ամենացածր գներով և ստացել երկու հարիւր վաթսուն հինգ րուբլ, այնպէս որ նրանց գնահատութեամբ ստացել են մօտ չորս հարիւր րուբլ: 1881 տարվայ մասնաւոր գրատան համար, որը շարունակվել է ինը ամիս, ծախսված են հետևեալ փողերը. ամսագրերի, լրագրների, գրքերի և նրանց կազմելու համար—313 րուբլ, կահկարասիքի—103 րուբլ, ուրեմն անսպառ ծախսերը եղել են մօտաւորապէս չորս հարիւր րուբլ, որը և մինչև այժմս մնում են: Տան վարձ, գրապահներին, ծառային և այլն 287 րուբլ, որոնք պէտք է սպառված համարվեն: Ուրեմն ընդամենը ծախսված է եօթ հարիւր րուբլ: Մուտք եղել է տարեկան անդամներից 528 րուբլ, մասնաւոր ընթերցողներից 44 րուբլ, ընդամենը հինգ հարիւր եօթանասուն երկու մանէթ, որոնցից եօթանասուն րուբլ կորցրած է վարչութեան գանձապահ Մինաս Խունունցի ձեռով, որը պէտք է այստեղ աւելացնենք, պարոնը տուել է գրաւական մի յարմար տուն բռնելու համար առանց վարչութեան անդամների համաձայնութեան և չը սպասած մինչև թոյլտւութիւն ստանալը: Յոյս ունենք, որ պ. Խունունցը կուղղէ իր սխալմունքը յետ դարձնելով յիշեալ փոքր գումարը Բարեգործական ընկերութեան, նա մանաւանդ երբ պարոնը կարօտութիւն չունի ոչ հարստութեան և ոչ հասկացողութեան և ոչ բարի ձգտումների մէջ: Գալով մեր հաշւին, մուտքը ուրեմն եղել է մօտ հինգ հարիւր րուբլ, դուրս գալով մուտքը ծախսերից, ստանում ենք երկու հարիւր րուբլ մնաս: Գրատան այս պարտքի կէսը տուել է Բարեգործական ընկերութիւնը, իսկ կէսը մնում է: Այստեղ պէտք է աւելացնել, որ բացի յիշեալ ծախսերից եղել են ուրիշ առանձին ծախսեր, ինչպէս Գանձակ գնալու թոյլտւութեան համար, խնդիրքների համար և այլն, որոնց մասին Շուշու հայ երիտասարդները ներկայացումն են տուել, և այդ ներկայացումից 45 րուբլ գործ է դրել յիշեալ ծախսերը ծածկելու համար, իսկ 30 մանէթ ընծայել գրատան: Դուրս գալով և այդ 30 րուբլ, մենք ստանում ենք մօտ եօթանասուն րուբլ պարտք, որի պատասխանատուն մենք ենք, որովհետև չափից դուրս յայսեր ենք ունեցել այս գործի համար: Բարեգործական ընկերութեան հաշւով 419 հատոր գրեանքը գնահատած են 265 րուբլ, մինչդեռ հինգ հարիւր րուբլուց աւելի արժողութիւն ունին նոքա, մանաւանդ երբ ամսագրերը համարեա ոչինչ փող չեն հաշուած: Կարելի է առանց սխալվելու ասել, որ գրատունը այժմս գրքերով և կահ-կարասիքով ներկայացնում է մօտ վեց հարիւր րուբլ գոյք, մինչդեռ եկամուտը անդամներից եղել է ընդամենը հինգ հարիւր մանէթ:

Բժիշկ Աւստամեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Մարտի 1-ին

Երէկ և մեկէլ օրվայ խառնաշփոթութիւնների մասին ընթերցողները լսել են անցեալ երկու նամակներից: Այսօր ամենայն խաղաղ ու հանդարտ է և անկարգութիւնների մի նշան չէ երևում, միայն երկու թուրքի մեռնելը հետ շուկայում վաճառականը և իր գտնելով վիրաւորելը քիչ չփոթութիւն ձգեց քաղաքի հեռաւոր կողմերը և թուրքերը կարծելով, որ դարձեալ ռուս բանւորները մտադիր են կռիւը շարունակել, շտապեցին խանութները կողպել: Բայց բարեբաղդաբար ոչինչ չեղաւ և քաղաքը դարձեալ մտաւ խաղաղ դրութեան մէջ: Վաղը տօն օր է և շատերը կասկածում են, որ մոլեռանդ ցուցիչ Բաքուը դարձեալ կը դրդէ գաւառացիներին: Ասում են թէ անցեալ գիշեր թուրքերը մի քանի հայերին և ռուսներին դաշոյնով վիրաւորել են փողոցով անցնելու ժամանակ. այդ մասին անկարելի է հաստատ մի բան ասել, բայց հաւանական է որ ինչպէս անցեալ անգամվայ ապստամբութենից յետոյ՝ այժմ ևս թուրքերը կաշխատեն գիշերները քաղաքի մութ անկիւններում պատահող քրիստոնեաներից հանել իրանց վրէժը սպանութիւններով: Այդպիսով, ի հարկէ, ինչպէս ասում են մեզանում, թացն էլ կայրվի չորի կրակով և կխաւայրենի մուսուլմանների մոլեռանդութեան զոհ կը դառնան շատ անմեղներ: Ինչ և իցէ այդպիսի անկարգութիւնները ցաւալի են ժողովրդի խաղաղասէր մասի համար, որը այսօր սարսափած է մի խումբ անտէր «բոզիկների» պախարակելի վարմունքի պատճառով երկիւղի մէջ ապրել:

Մեր կարծիքով, այդ տեսակ և սրանց նման մանր և խոշոր անկարգութիւնների առաջն առնելու համար հարկաւոր է խոր ուշադրութիւն դարձնել բազմալեզու և բազմացեղ ազգաբնակութիւնների ներքին կեանքի յարաբերութիւնների վրա, աշխատել որքան կարելի է թեթև պայմանների մէջ դնել այդ յարաբերութիւնները, կապելով խառն ժողովրդների կենսական շահերը միմեանց հետ: Մենք յուսով ենք, որ տեղային կառավարութիւնը այսուհետև կաշխատէ խոհեմութեամբ և լրջմտութեամբ կատարել իր ծանր պաշտօնը, մենք զգում ենք որ նրա պաշտօնը դժուար է, բայց և այնպէս հաւատացած ենք խոհեմ և խելացի գործունէութեամբ առաջ կարող են յաղթվել ամենայն դժուարութիւնները: Ժողովրդի ներքին ապահովութիւնը ուշադրութեան արժանի երևոյթ է, հարկաւոր է նրա վրա սին համեմատաբար աւելի հոգացողութեան դարձնել, քան թէ ներկայում:

Վերջը նա առաջարկեց պսակվել մօրս հետ, բայց մայրս մերժեց նրա առաջարկութիւնը:

—Աւաղակ, գոչեց հայրս ատամները կրճտացնելով,—այստեղ յափշտակեց ոսկիներս, իսկ այնտեղ աշխատում էր խլել կնոջս...

Մի քանի րոպէ մնաց նա տխուր լռութեան մէջ, և ապա դարձաւ ինձ այդ խօսքերով.

—Ահա այդպէս են այդ չարագործները... զգուշացիր, որդի, հեռու կացիր այդ մարդկերից... Նըրանց համար այս աշխարհում ոչ մի սուրբ բան չը կայ: Ես էլ մի ժամանակ պատկանում էի այդ փչացած, անբարոյականացած հասարակութեանը... ես էլ շատ տուներ եմ քանդել, շատ ընտանիքներ եմ անբախտացրել... իմ ձեռքերս էլ մաքուր չեն մնացել անմեղների արիւնից...: Թող այդ խրճիթը, հեռացիր, որդի, չարագործ հօրից, որովհետև Աստուծոյ անէծք կայ նրա վրա...

Խեղճ հայր, նա դեռ չը գիտէր, որ որդին էլ ընկած է նոյն ցեխի մէջ: Նա հարցրեց.

—Իսկ քեզ, որդի, ո՞ր բախտը ձգեց այս հեռաւոր անկիւնում:

Ես համառօտ կերպով պատմեցի վարպետիս դարբնոցում պատահած անցքը, մօրս ինձ քաւոր Պետրոսին յանձնելը, իմ գործունէութիւնը պանդխտութեան մէջ, և վերջապէս այն դէպքը, որ մեզ դէպի այդ անտառը բերեց և ձգեց դրամանենգերի ընկերութեան մէջ:

Այդ բոլորը լսելու ժամանակ թշուառ ծերունին աւելի և աւելի սարսափում էր, մինչև նա կըտրեց իմ պատմութիւնը, բացականչելով.

—Անբախտ որդի, դու էլ կորած ես... և արտասուքը հեղեղի նման սկսեց թափվել նրա աչքերից:

Փոքր ինչ հանգստանալուց յետոյ իր խռովութիւնից, շարունակեց նա.

—Լսիր, որդի, ամեն մի ապականված շրջանի ժահահոտութիւնը այնքան զգալի չէ լինում, երբ մարդ ապրում է նոյն շրջանի մէջ, որովհետև նրա զգայարանքները սովորում են, ընտելանում են այն օդին: Իսկ երբ դրսից, մաքուր օդ շնչելուց յետոյ, մտնում ես ապականված շրջանին, այն ժամանակ միայն զգում ես նրա թունաւոր արտաշնչութիւնը: Դու այժմ այդ անմաքուր շըրջանի, այդ փչացած հասարակութեան մէջ ես գտնվում, և զգալ չես կարող, թէ որպէս քո անձը օրըստօրէ վարակվում է, և բարոյապէս փըտում է: Մի օտար ձեռք պէտք է, որ քեզ դուրս քարշէ նրա միջից, և այդ թող լինի հայրական փորձված ձեռքը: Աղաչում եմ քեզ, հեռացիր այդ չարագործներից, քանի որ բոլորովին ընկած չես... քանի որ բոլորովին կորած չես...

Նա իմ ձեռքը բռնել էր իր դողդոջուն ափերի մէջ: Վերջին խօսքերը արտասանեց արտասուքով և ծնողական սրտի խորին ցաւակցութեամբ: Ես խոստացայ կատարել նրա պատուէրը, բայց մտածում էի, թէ ինչ հնարքով պէտք է բաժանվել քաւոր Պետրոսից: Այդ սոսկալի մարդը այն աստիճան կաշկանդել էր ինձ, որ նրանից անջատվելը շատ հեշտ չէր: Հայրս պատասխանեց.

—Ես լաւ եմ ճանաչում այն անիրաւին... նրա մէջ գութ կամ խիղճ կոչված բաները չը կան: Ես գիտեմ նրա բոլոր արարմունքը... աշխարհի ամեն կողմերում եղել է նա, և ոճրագործել է, թողել է իր ետևից արտասուք և դժբախտութիւն...

—Այսու ամենայնիւ, նա ինձ հետ միշտ լաւ է եղել. նա մինչև անգամ որդու պէս սիրում էր ինձ:

—Հաւատում եմ: Բայց ինչ նշանակութիւն ունի խաչագողի համար սէրը, բարեկամութիւնը: —Լսիր, որդի, իմ ալեոր մազերը այդ չարագործների մէջ ճերմակեցան: Նրանք չը գիտեն, թէ ինչ է ճշմարիտ բարեկամութիւնը: Որքան սերտ են նրանց ընկերական կապերը, որքան մարմնական է նրանց յարաբերութիւնները, այնքան զարհուրելի է լինում վրէժխնդրութիւնը, երբ մէկը իր ընկերի մէջ նշմարում է մի ամենափոքր կասկած: Բայց կասկածել նրանք միշտ կարող են, որովհետև ում խիղճը մաքուր չէ, նա կասկածոտ է լինում:

Այդ բոլորը ուղիղ էր, ես առանց հօրս ասելու էլ գիտէի: Բայց ինչպէս հեռանալ քաւոր Պետրոսից առանց նրան կասկած պատճառելու,—դրանումն էր գլխաւոր հարցը: Ես հարցրի.

—Ինչպէս թողնեմ նրա մօտ իմ այսքան տարվայ վաստակը: Ես ունեմ մեծ հարստութիւն, և բոլորը նրա մօտ է:

Նա պատասխանեց վրդովված ձայնով.

—Զգիր այն ապականված արծաթը, նա թոյնից աւելի մահաբեր է: Խաչագողի հարստութիւնը մի փոսի մէջ քամուց հաւաքված ցամաք տերևների նման է. փչեց հակառակ քամին, և ահա նա ցրւեց: Աւազակը երբէք չի հարստանայ. նա այսօր հարուստ է, վաղը աղքատ: Այսպէս են բոլոր խաչագողները: Շատ անգամ նրանք մեծ գումարներ են ձեռք բերում, շատ անգամ մի սև փող չունեն ծախսելու: Որովհետև նրանք ոչ միայն սովոր չեն ամեն աշխատանքին, այլ նրանց ծանօթ չէ ոչ փողի կանոնաւոր կերպով վաստակելը և ոչ նրա տնտեսաբար սպառելը: Թէ՛ առաջինը և թէ՛ երկրորդը նրանց մօտ չափազանցութեան է հասնում և մէջ տեղում մնում է միշտ ոչինչ, այսինքն աղքատութիւն:

Ես ոչինչ չը պատասխանեցի. հայրս շարունակեց.

—Լսիր, որդի, ով որ իր կեանքում մի որ և իցէ հիւանդութեամբ վարակված է լինում, երկար բժշկվելուց յետոյ, ինքը նոյն հիւանդութեան բըժիշկն է դառնում: Ես այդ բոլորը փորձել եմ իմ կեանքում, իմ անձի վրա:—Փախիր, հեռացիր այդ մարդկանցից, որպէս ժանտախտից, ազատութեան ուրիշ հնար չը կայ...

Ես հարցրի հօրից, երբ նրանք այս անտառն եկել էին, ինչու էր նա իր խրճիթը հիմնել նրանց բնակարանի մօտ:

—Նրանք նոր են եկել, ութ ամիս չը կայ, որ նրանք բոյն են դրել այդ անտառների մէջ: Իսկ ես բնակվում եմ այդ ծովի ափի մօտ աւելի քան տասն տարի: Երբ նրանք յայտնվեցան, ես պատրաստվում էի հեռանալ այստեղից, բայց հիւանդութիւնս արգելք եղաւ: Ես պառկած էի, ես հիւանդ էի, մի քանի շաբաթ հազիւ կը լինի փոքր ինչ կազդուրվել եմ:

—Բայց ինչը ստիպեց քեզ առանձնանալ ծովի ափի մօտ:

—Դու լսեցիր իմ պատմութիւնը, թէ որպէս խաբվեցայ ես, թէ որպէս գաւաճանեց և կողոպտեց ինձ հաւատարիմ ընկերը... Այն օրից ատեցի աշխարհը, հեռացայ մարդկանցից, և եկի այդ մոռացված խրճիթում, այդ ծովի ափի մօտ, անցկացնել իմ դժբախտ ծերութիւնը...

Ես խոստացայ բաժանվել քաւոր Պետրոսից, խոստացայ թողնել այն հարստութիւնը, որ անարդար միջոցներով էր հաւաքված, և ասեցի.

—Ես ընդունում եմ քո խորհուրդը, ես այլ ևս չեմ վերադառնայ այն մարդկանց մօտ և կը մնամ այստեղ: Բայց դու ես, հայր, խոստացիր, որ մոլորված որդու հետ կը վերադառնաս հայրենիքը, կուրախացնես կարօտ մօրս, կուրախացնես անտէր մնացած քոյրերիս:

—Խոստանում եմ, պատասխանեց նա:—հենց այս օրից կը սկսեմ ճանապարհի պատրաստութիւն տեսնել:

Այդ միջոցին Նէնէն և պառաւը մօտեցան: Հայրս դարձաւ դէպի պառաւը, ասելով.

—Գիտես այդ երիտասարդին, դա իմ որդին է:

Նա ուրախութեամբ սկսեց համբուրել ինձ: Ուրախ էր և Նէնէն: Նա երեխայական հրճուանքով պտըտվում էր իմ շուրջը, ծիծաղում էր, համբոյրներ էր անում հօրս հետ, շնորհաւորում էր նրան, որ բախտ ունեցաւ գտնել իր որդուն, և սառում էր.

—Տեսար, պապա, եթէ ես չը լինէի, եթէ Մ... բաղը ինձ այստեղ չը բերէր, դու, կարելի է, չէիր տեսնէիր նրան:

(Կը շարունակվի)

Ռուսները գրգռված են Թուրքերի դէմ մեծ մասամբ նրանց մանրավաճառների և նպարավաճառների պատճառով: Այս վերջինները չափազանց անխղճութեամբ են վարվում ժողովրդի հետ, նա մանաւանդ ռուս գռեհիկների հետ: Պատահում է որ նրանք իրանց շահախնդրութիւնը այնտեղն են հասցնում, որ մի անգամ ծախած ապրանքի փողը երկու անգամ են առնում գնողներից, նա մանաւանդ եթէ վերջինները կանայք են: Աւելի անխիղճ են մսավաճառ Թուրքերը. սրանք, շատ հազիւ է պատահում, որ իրանց առևտրի մէջ արդարացի վարվեն: Առաջին՝ ոչինչ ուշադրութիւն չեն դարձնում քաղաքային վարչութեան կողմից նշանակված տակսայի վրա և միշտ ծախում են մսի ֆունտը մի կամ երկու կոպէկ աւել գնով և դեռ այդ բաւական չէ. շատ ժամանակ էլ խաբեբայութեամբ ոչխարի մսի տեղ տալիս են ռուս կանանց այծի միս կամ հին, երեք օրվայ կտորներ:

Այդ ինքն ըստ ինքեան թէև չնչին բաներ են, բայց նրանք առիթ են տալիս ժողովրդի անբաւականութիւններին: Մեր քաղաքային վարչութեան ևս հարկաւոր է մի քիչ խոհեմութեամբ վարել իր պաշտօնը, ըստ որում նա քաղաքի մէջ բաւական մեծ և նշանաւոր դեր է կատարում:

Վերջապէս յոյս ունենք, որ այլ ևս երէկվայ և մէկել օրվայ նման անկարգութիւններին վկայ լինելու դժբաղդութիւն չենք ունենայ:

Սակայն տեսնենք վաղվայ տօնը ինչ կերպ կանցնի մեզ համար: Եթէ մի ուշադրութեան արժանի բան լինի, կը շտապեմ ձեզ հաղորդելու:

Շիրվանզադէ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շաբաթ օր, մարտի 12-ին, գիշերվայ ժամը 3-ին Գվօրցօվայա փողոցի վրա գտնվող Սարաջեվի տանը քիչ էր մնում նորից հրդեհ լինէր: Բաղդաւորապէս «Тифл. Объявл.» լրագրի խմբագիրը, որ այդ տանն է լինում, իր ժամանակին նկատելով որ բալկօնի տակից ծուխ էր դուրս գալիս, կանչեց մի մշակ և հանգցրեց կրակը, ինքն մշակի օգնութեամբ ջուր ածելով այրվող տեղի վրա: Կրակը սկսել էր ներքևի յարկից փայտեայ բալկօնի տակից: Մենք ինքներս հետևեալ առաւօտը գնացինք նայելու այրված տեղը. դա փայտեայ մի ցանկապատ է, որից նաւթի հոտ էր գալիս և այդ պատի մէջ տեղ սև, այրված տեղ էր երևում, որտեղից և սկսվեց կրակը: Պարզ երևում է թէ նաւթը ածել են ցանկապատի վրա և պատի մէջտեղից մոմը բռնել են: Զարմանալի է որ ամբողջ տան մէջ միայն երկու մշակ կայ, որոնք աննշան ռոճիկ են ստանում և ամբողջ օրը բանում են կենողների համար, իսկ գիշերը քնում են: Զարմանալի է տան տիրոջ, պ. Սարաջեվի անհոգութիւնը իր տան վերաբերութեամբ:

—

«Մեղու Հայաստանի» լրագրի ուրբաթ օրվայ համարում առաջին երեսի առաջին սիւնակի գլխում կարդում ենք Պետրոս Սիմօնեանցի հետևեալ բազմախորհուրդ տողերը: «Ներսիսեան դպրոցում քննութիւն է նշանակված, մենք լռութիւն պահելը մինչև քննութեան վերջանալը պարտք և խոհեմութիւն ենք համարում, չը նայելով, որ այլ պարբերական թերթերը հակառակ ամէն ընդունված կարգի և կանօնի, զանազան ս ո ւ տ և ս փ ե ղ ց փ ե ղ գրուածքներով գործում են ոչ ի նպաստ քննութեան արդար ընթացքին, ճնշումն գործելով քննութեան առարկայ եղողների վրա: Երբ քննութիւնը կը վերջանայ,—այն ժամանակ և մեզ համար ասպարէզը բաց կը համարենք և ճշմարտութիւնը հարստահարված չենք թողնի, քանի որ հաստատ փաստերը մեր ձեռքումն են»: Այդ տողերին «Արձագանք» շաբաթաթերթը հետևեալ իրաւացի խօսքերով է պատասխանում: «Կարծում ենք որ մեծ խոհեմութիւն կը լինի պ. Սիմէօնեանցի կողմից նոյն իսկ քննութեան վ ե ր ջ ա ն ա լ ո ւ ց յետոյ ևս լռութիւն պահպանել.... «Սուտ և սփեղցփեղ» ածականները, որոնցով պարոնը կնքել է «այլ պարբերական թերթերի» հրատարակածները Ներսիսեան դպրոցի մասին, հազիւ թէ տեսչի պաշտօնակատարի շրթունքներում մեծ արժէք կարողանան ունենալ: Մի հարց. եթէ «Արձագանքի» կողմից դպրոցի տեսչական խնդրի մասին գրուածները կարող են ազդեցութիւն ունենալ «քննութեան առարկայ եղողների» վրա, ոչ ապաքէն պ. Սիմէօնեանց ձգտում է ճնշումն գործել քննողների վրա, ուզում է այս գլխից հասկացնել հասարակութեանը, որ քննիչ մասնաժողովի վճիռները «հաստատ փաստերի» վրա հիմնված չեն լինի: Հաւատացնում ենք պ. Սիմէօնեանցին, որ «Մեղուի» յատուկ պօլեմիկական ձևերով գրուած լրագրական յօդուածները երբէք չեն ապացուցանի պ. Սիմէօնեանցի ընդունակութիւնը մի ուսումնարան կառավարելու, երբէք չեն մաքրի նրա մանկավարժական գործունէութիւնը: Պարոնը խոստանում է չը թողնել ճշմարտութիւնը հարստահարված. ով կը հաւատար, որ պ. Սիմէօնեանց այդ աստիճան ա ն ձ ն ո ւ ր ա ց կը լինի: Այսպէս թէ այնպէս շնորհաւորում ենք «Մեղուի» ընթերցողներին, որոնք այսուհետև բացի պ. Սարգսեանի առաջնորդող յօդուածները, որոնք վճռում են աշխարհիս, Եւրօպայի և իր սեփական բաղդը, կը վայելեն և պ. Սիմէօնեանցի անվերջ բանակռուի մարգարտաշար գեղեցկութիւնները»:

—

Այժմ, երբ Ներսիսեան դպրոցի տեսչի հարց է յարուցված, «Մեղու» լրագիրը սկսում է «հին զարմանը քամու տալ» ինչպէս ասում է ժողովրդական առածը: Գրիգոր Արծրունի, այդ լրագրի կարծիքով, իրաւունք չունի քննադատել Սիմէօնեանցին, որովհետև ինքն, մի ժամանակ, իբր թէ անընդունակ յայտնվեցաւ տեսչի պաշտօնի մէջ: Գեղեցիկ լօգիկա: Միշտ աշխատել մոլորեցնել ընթերցողին: Մի պուբլիցիստ կարող է ճշդութեամբ մի այլ մարդու գործունէութիւնը քննադատել, իսկ ինքն գուցէ անընդունակ է նոյնն անելու. դա ոչինչ չէ նշանակում և ոչինչ չէ ապացուցանում: Միթէ այդ պատճառով լրագիրը չը պէտք է քննադատէ: Մի հրապարակախօս կարող է շատ լաւ քննադատել մի մանկավարժի գործունէութիւնը և ցոյց տալ մի առ մի նրա արած սխալները, բայց ինքն անընդունակ լինել կառավարել մի դպրոց: Մի մարդ կարող է ճարտարապետ չը լինել, չիմանալ մի տուն կառուցանելու, բայց կարող է մանրամասնաբար ցոյց տալ մի կառուցված տան բոլոր պակասութիւնները: Միթէ պուբլիցիստը պէտք է ամէն տեսակ մասնագիտութիւններն իմանայ, որ իրաւունք ունենայ քննադատել այս և այն հասարակական երևոյթները: Ո՞ւր կերթայ եթէ խմբագրապետը ամէն բանի մէջ մասնագէտ լինի, ամենագէտ լինի: Իսկ եթէ Գրիգոր Արծրունի տաս տարի առաջ մի քանի ամիս շարունակ Գայեանեան դպրոցի տեսուչ լինելուց յետոյ, զգաց իր անընդունակութիւնը տեսուչ լինելու և յետ քաշվեց այդ պաշտօնից, այլ ևս երբէք չը ձգտելով այդ տեսակ պաշտօն ձեռք բերելու,—այդ կարող է միայն պատիւ բերել նոյն Արծրունուն: Լաւ է խոստովանել իր անընդունակութիւնը մի որ և է բանի մէջ և չուզենալ վնաս բերել հասարակութեանը, քան թէ Պետրոս Սիմէօնեանցի պէս ոչ թէ միայն անընդունակ լինելով, բայց և նոյն իսկ վնասակար լինելով դպրոցին, այնու ամենայնիւ յամառութեամբ ամբողջ կեանքը աշխատել մնալ տեսչի պաշտօնի մէջ, միմիայն ռոճիկը չը կորցնելու համար:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են: «Այս տարի Երևանում ձեր լրագիրն ունի 90 բաժանորդ: Այս օրերս երևանցիք ուղարկում են Գրիգոր Արծրունուն մի ուղերձ բազմաթիւ ստորագրութիւններով, իսկ Րաֆֆիին դիտաւորութիւն ունեն ուղարկել մի ոսկեայ գրիչ»:

—

Զումշուդ բէկ Հասան-Ջալալեանց ուղարկել է մեզ 10 րուբլ, խնդրելով որ այդ փողով ուղարկենք «Մշակի» մի օրինակ Հալաբարի Հոփսիմեան դպրոցին:

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են: «Մարտի 6-ին Կօրշի թատրօնում (պ. պ. Լիանօզօվի և Սանփանեանի ժառանգների տանը) հայ ուսանողները, մի քանի հայ օրիորդների և պ. Ադամեանի մասնակցութեամբ տուեցին իրանց երրորդ ներկայացումն: Խաղացին Լերմոնտօվի «Դիմակահանդէս» (Маскарадъ) պիէսան: Արբէնինի դերը կատարեց պ. Ադամեան, որ իր հիանալի խաղով կրկին անվերջանալի ծափահարութիւններ ստացաւ: Նինայի դերը խաղում էր օրիորդ Մամիկոնեան, իսկ բարօնէսսայի դերը օրիորդ Սարէնեանց: Գեղեցիկ սեռի այս երկու չքնաղ ներկայացուցչուհիները իրանց վայելուչ խաղով քիչ չը նպաստեցին գործի աջողութեանը և դրա համար արժանի են հասարակութեան կողմից անկեղծ շնորհակալութիւնների: Ներկայացմանը բացի հայ հասարակութիւնից ներկայ էին բազմաթիւ օտարազգի հանդիսականներ և ինքն պ. Կօրշ, իր թատրօնական ամբողջ խմբով»:

—

Մօսկվայից մեզ գրում են և հետևեալը: «Այստեղի համալսարանի մի հայ ուսանող մերձ ի մահ հիւանդ պառկած է համալսարանական հիւանդանոցում (կլինիկայում): Հիւանդութեան պատճառը երկարատև աղքատութիւնն է և անպարար կերակուրների պակասութիւնը: Եւ ահա Մօսկվայի հարուստ հայ գաղթականութիւնը անտարբեր նայում է ինչպէս իր անդամներից մին սովածութիւնից մեռնում է»:

—

ԴԵՐԲԵՆԴԻ հայոց եկեղեցու երեցփոխան Գ. Շահնազարեան դէ Շափուր խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Այստեղ ստացվեցաւ Ցարիցինից մեր քաղաքացի պ. Մկրտիչ Պապայեանցից, այնտեղի հայոց գաղթականութեանից հանգանակած 50 րուբլ գումարը յօգուտ Դերբենդի հայոց երկսեռ դպրոցի և 32 րուբլ ևս յօգուտ մեր եկեղեցու պարսպի շինութեան: Վերջին նպատակով ստացած եմ նմանապէս Աստրախանից 20 րուբլ պ. Եսայի Կիրեանցից, 5 րուբլ Շուշուց, պ. Մկրտիչ Խանդամիրեանցից և 25 րուբլ Մօսկվայից պ. Աւագ Գասպարեանցից: Այս վերջինը ուղարկել է, բացի սրանից, մեր եկեղեցու համար ընծայ նոր արծաթեայ աշտանակներ և մի գրքակալ, 150 րուբլ արժողութեամբ: Ի դիմաց մեր դպրոցի հոգաբարձութեան և Դերբենդի ամբողջ հայոց հասարակութեան յայտնում եմ յարգելի նուիրատուներին մեր խորին շնորհակալութիւնը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Temps» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Տունիսից, որ մի իտալացի Գուլէտտայի մէջ սաստիկ վիրաւորեց ֆրանսիական պահապանին: Մեղաւորը անյապաղ ձերբակալվեցաւ, բայց իտալական փոխ-հիւպատոս Բօննելլի պատուիրեց ուժով խլել նրան ֆրանսիական զինուորների ձեռքից: Գուլէտտա ամրոցի հրամանատարը պահանջում էր յանձնել յանցաւորին, բայց նրա պահանջը մերժեցին: Յոյս կայ, որ ֆրանսիական ներկայացուցիչը խաղաղութեամբ կը վերջացնէ այդ անբաւականութիւնը:

—Գերմանական և անգլիական լրագիրների մէջ լուրեր երևացին, որոնք իբր թէ հաստատվում են Ելիսէեան պալատի հետ ծանօթ անձինքներից, իբր թէ Գրեվի մտադիր է հրաժարվել հանրապետութեան նախագահութիւնից: Երկրի քաղաքական ընդհանուր դրութիւնը, արմատականների անդադար յարձակմունքները, մինիստրութիւնների անհաստատութիւնը, նրա բնութեան հակառակ արտաքոյ կարգի միջոցները, յետադիմական լրագիրների վիրաւորանքները, ժողովների մէջ արտասանվող սպառնալիքները, ամբոխի ուղևորվելը դէպի Ելիսէեան պալատը և ուրիշ շատ պատճառներ ստիպում են Գրեվիին հրաժարվել իր պաշտօնից: «Temps» լրագիրը նկատում է, որ երբէք չէ եղել մի նախագահ, որ Գրեվիից աւելի համեստութեամբ օգտվէր իր իրաւունքներից, աւելի հոգար իր արժանաւորութեան մասին և աւելի յարգէր ուրիշների իրաւունքները:

—Վերջին լուրերը Պանամայից Էկվատօրի յեղափոխութեան մասին չափազանց անսպասելի և զարմանալի են, նկատում է «Français» լրագիրը: Էսմէրալդա քաղաքը վերցնելուց և կողոպտելուց յետոյ գնդապետ Իւլլիօ Լամբօ իր զօրքերի կէսի հետ ուղևորվեցաւ Մանտա և Գվայակիլ: Խռովարարների միւս առաջնորդները ուղղակի Կվիտօ գլխաւոր քաղաքի վրա արշաւեցին:

—Հնդկաստանի մէջ սկսված վրդովմունքի առիթով «Köln. Zeitung.» լրագրին գրում են Լօնդօնից. «Հնդկաստանի մէջ ապրող եւրօպացիների մէջ սաստիկ վրդովմունք է տիրում մի օրինագծի առիթով, որ յայտնի է Իլբերտի բիլ անունով և որի նպատակն էր եւրօպացիներին ենթարկել տեղական դատաւորների իրաւասութեանը: Եւրօպացիները մինչև այժմ ենթարկված էին եւրօպական դատարանի իրաւասութեանը: Դա մի և նոյն է, եթէ Թիւրքիայի մէջ փոխվէին բոլոր կապիտուլացիաները և բոլոր օտարականները, որոնք մինչ և այժմ ենթարկված էին իրանց հիւպատոսների իրաւասութեանը, այսուհետև պարտաւորված լինէին դատվել որ և է մէջլիսի մօտ: Դժուար է իմանալ, թէ ինչը ստիպեց փոխարքային դիմել այդպիսի մի միջոցի, որ ամբողջ Հնդկաստանի մէջ ոչ մի պաշտպան չը գտաւ, բացի մի քանի տեղական լրագիրներից: Ամբողջ Հնդկաստանի մէջ ժողովներ են կազմվում նոր օրինագծի դէմ բողոքելու համար: Ամենաբազմամարդ ժողովը նորերումս կայացաւ Կալկուտայի մէջ: Ամբողջ քաղաքի մէջ պարապմունքները դադարեցրած էին: Բանկերը, գրասենեակները, խանութները փակվեցին և բոլորը հաւաքվեցին քաղաքային վարչութեան մէջ, որտեղ ճառերով մեծ անբաւականութիւն յայտնվեցաւ: Իլբերտի օրինագիծը վտանգաւոր և անօգուտ ճանաչվեցաւ, որովհետև նա ոչնչացնում է եւրօպացիների իրաւունքները առանց օգուտ տալու տեղացիներին, սպառնում է եւրօպացիների ապահովութեանը, հեռացնում է օտար դրամները Հնդկաստանից, գրգռում է ցեղական ատելութիւնը և այլն:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աթէնքում նորերումս վախճանված յունական յայտնի պետական գործիչ Կ ո ւ մ ո ւ ն դ ո ւ ր ո ս շատ անգամ եղել է մինիստր-նախագահ: Նրա հայրը Թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ իշխան էր Սպարտայի, Յունաստանի այն միակ մասի, որը Թիւրքերն էլ մասամբ անկախ էին ճանաչում: Ապագայ առաջին մինիստրը սկզբում փաստաբան էր Կալամիում և 1856 թւին առաջին անգամ պատգամաւոր ընտրվեցաւ և շուտով նշանակվեցաւ պատգամաւորների ժողովի նախագահ: Վերջին անգամ Կումունդուրոս մինիստր նախագահ էր 1880 թւի յուլիսի 25-ից մինչև 1882 մարտի 3-ը: Նա Գէորգ թագաւորի ամենահաւատարիմ բարեկամներից մէկն էր: Նրա ընտանիքը չը համաձայնվեցաւ, որ Կումունդուրոսի դիակը հանդէս դրվի պարլամենտի շինութեան մէջ: Բոլոր լրագիրները սև շրջանակներով հրատարակվեցան. պարլամենտի վիճաբանութիւնները հինգ օրով յետաձգվեցան: Մարտի 13-ին Աթէնքում կատարվեցաւ Կ ո ւ մ ո ւ ն դ ո ւ ր ո ս ի հ ա ն դ ի ս ա ւ ո ր թաղումն: Աթէնքի ամբողջ զօրքը մասնակցում էր յուղարկաւորութեանը և դագաղին զինուորական պատիւներ տուեց: Ամեն նահանգներից պատգամաւորութիւններ եկան: Գէորգ թագաւորը և Մեծ Իշխան Կոնստանտին Նիկոլաևիչ դիմաւորեցին դագաղին տաճարի առաջ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 մարտի: Երէկ գերմանական կայսրի ծննդեան օրը Գատչինոի մէջ պաշտօնական ճաշ կար, որին ներկայ էին գերմանական դեսպանութիւնը, արտաքին գործերի, և պալատական մինիստրները, ընդամենը 40 հոգի: Թագաւորը առաջարկեց գերմանական կայսրի կենացը: Այսօր պաշտօնական ճաշ է լինելու գերմանական դեսպանատանը: Վօլինսկի, Եկատերինօսլավսկի, Սամարա-Տավրիչեսկի և Խերսօնսկի նահանգների մենօնիտների պարտադիր ծառայութեան կանօնների գործողութիւնը ուժ կունենայ 1874 թուականի յունվարի մէկից կայսերութեան միւս բոլոր նահանգների և շրջանների մէջ բնակեցրածների համար:

ՕՄՍԿ, 11 մարտի: Երէկ երկրի գրաւման ժամանակի վերջանալու պէս Կուլջայի բաժնի զօրքերը ուղևորվեցին մեր սահմանները, իսկ ռուսաց հիւպատոսի և առևտրի պաշտպանութեան համար Կուլջայի մէջ թողված են երկու հարիւր կօզակներ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 մարտի: Երէկ գերմանական կայսր Վիլհելմի ծննդեան օրը տօնվեցաւ գերմանական դեսպանատանը պաշտօնական ճաշով, որին ներկայ էին արտաքին գործերի մինիստրը, նրա օգնականները և օտար պետութիւնների դեսպանները: Գիրս առաջարկեց գերմանական կայսրի կենացը, դեսպանը պատասխանեց մի կենացով ի պատիւ Ռուսաց կայսրի: Լուր է տարածված, որ տօները թագադրութիւնից յետոյ Ս. Պետերբուրգի մէջ կը տևեն երկու շաբաթ և յետոյ կը շարունակվեն Պետերգօֆի մէջ:

ԱԹԷՆՔ, 13 մարտի: Ազդարարութիւններ են տարածվել, որոնք սպառնում են դինամիտով ճայթեցնել պատգամաւորների ժողովը:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տպագրութեամբ լոյս տեսաւ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ
ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

Հայոց ուսումնարանների համար. յօրինեց Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ

„Учитель русскаго языка."

Այս գրքի մէջ կան ուսանելի գեղարուեստական օրինակներ, երգեր, փոքրիկ և թեթև հատուածներ:

Գինն է 20 կ.—դաճառով 16 կ.

Վաճառվում է въ Кавказск. книжн. торговлѣ Зах. Грикурова въ Тифлисѣ.

1—10

ՐԱՑՖԻ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԽԱՉԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ԱՌԱՋԻՆ և ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԸ

Գինն է 1 ր. 20 կ.

Վաճառվում է

„Մշակի" խմբագրատանը,—„Կենտրոնական գրավաճառանոցում"— Կովկասեան գրավաճառանոցում"—պ. Շահ-փիրզեանի պաւիլիոնում,—պ. Շահ-հինեանցի և Տէր-Յովսէփեանցի մեծատան մագազիններում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով.

Въ ТИФЛИСЪ. Редакція „МШАКЪ" Меликъ-Акопіану.

ВЪ РЕДАКЦИИ ГАЗЕТЫ „МШАКЪ" ПРОДАЕТСЯ БРОШЮРА НА РУССКОМЪ ЯЗЫКѢ „ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ". Цѣна 25 копѣекъ. Соч. Григорія Арцруни.

SIROP DE RAIFORT IODÉ
De GRIMAULT & Ce
Pharmaciens à Paris
AUTORISÉ EN RUSSIE

ՌԷՖՕՌ ԽՕՏԷԻ ՍԻՐՕՊ
փարիզի Գրիմօ և ընկ. Դեղավաճառաց

Այս դեղը գործածվում է քան տարիէ 'ի վեր երախայոց հիւանդութեանց դէմ ձկան իւղի և անթիսքօրբիւթիք (ПРОТИВОЦЫНГОТНЫЙ) սիրօպի տեղ և նշանաւոր արդիւնքներ է տալիս:

Երախայոց վզի այլ և այլ ուռեցքները, խուլը, և մարմնոյն, գլխին և երեսին վրայ երևացած բազմատեսակ վէրքերը բժշկելու համար սրանից աւելի ազդու դեղ չկայ: Միևնոյն ժամանակ բաց է անում ախորժակը, զօրացնում է մարդը, բժշկում է մարմնոյն մաքրութիւնն ու գունատութիւնը և տալիս է երախայոց իւրեանց բնական զուարթութիւնն ու արթնութիւնը: Սա անփոխարինելի դեղ մ'է ծծող երախայոց մարմնոյն և գլխուն վրայ երևցած վէրքերը բժշկելու և արիւնը մաքրելու համար:

Ծախվում է Փարիզ Վիվիեն փողոց № 8. T

Թիֆլիսում դեղատան ապրանքների կովկաս. ընկ. մէջ և Շահ-Պարոնեանցի մօտ:

(8. 15) 4—6

SANTAL DE MIDY
Pharmacien de 1re classe, à PARIS
PERMIS EN RUSSIE

ՍԱՆԹԱԼ ՏԸ ՄԻՏԻ
փարիզի առաջնակարգ դեղագործ Պր. Միտիի
Ռուսաստանում ընդունված.

Պօմպէի Սանթալ Միթուն կոչուած դեղին դուռ մէջը պարունակող այս քափսօլները, քօփահիւ և քիւպէպէ բաղադրեալ քափսօլներից անհամեմատելի կերպով աղդու են: Այս քափսօլները երեք աւուր մէջ կը բժշկեն ամենից շատ ցաւող և հնացած հոսումները առանց ո՛ և իցէ էնժէքսիօնի օգնութեան, չեն հոգնեցնում ստամոքը և քօփահիւի կամ քիւպէպի նման մէզին հոտ չեն տալիս:

Ծախվում է Փարիզ, Վիվիեն փողոց № 8 և գլխաւոր դեղավաճառաց մօտ.

Թիֆլիսում դեղատան ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ և Շահ-Պարոնեանցի մօտ:

(8. 15. 24) 5—9

КЁЛЕРСКАЯ
ДУШИСТАЯ ВОДА.

26—50

ԿՕՆԿՈՒՐՍԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սնանկացած ԳԱՎՐԻԻԼ ՇԱԴԻՆՕՎԻ գործերի վերաբերութեամբ հրաւիրում է վերջինի պարտատէրերին ընդհանուր ժողովի ներկայ մարտի 22-ին, որ լինելու է կօնկուրսի բնակարանի մէջ, Իրակլիեվսկայա փողոցի վրա, Արտաղօվի տանը № 8, երեկոյեան 6 ժամին կօնկուրսի անդամների վարձատրութեան հարցը վճռելու համար: կօնկուրսի ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԵԼԵԳԻ:

1—3

ՇՕԿՕԼԱՏ ԵՒ ԴՐԱԺԷ

Ա. ՍԻՕՒ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՄԷՋ

Գտնվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետևեալ մագազիններում. Գ. Մ. Կօպաձէի, Ս. Անիևվի, Ա. Պ. Ակօպօվի, Վ. Յ. Սխօվի, Ե. Ա. Եղիազարօվի, Գ. Ա. Բաեաղչևվի, Ս. Ա. Ծովիանօվի, Յ. Ա. Բարխուդօվի, Յ. Ի. Գուրգենօվի, Ի. Ա. Եւանգուլօվի և ուրիշ շատերի մագազիններում, նոյնպէս և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ երկրի միւս բոլոր քաղաքներում:

4—24 (1—15)

ԿՕՆԿՈՒՐՍԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սնանկ պարտատէր ԳԱՎՐԻԻԼ ՇԱԴԻՆՕՎԻ գործերի վերաբերութեամբ հրաւիրում է յանձնարարներին գնել մասամբ և քանակութեամբ գինովին պատկանող ապրանքները 172 կտորներ, որոնք իրանց ահղը արժեն 47,000 ր. գլխաւորապէս Ս. Պետերբուրգի և Մօսկվայի չիթեր: Ապրանքները գտնվում են Թուխմանեանցների պահեստի մէջ, Սաղօվայա փողոցի վրա: Ապրանքները կարելի է տեսնել ամեն օր Թումանօվների պահեստի մէջ, իսկ պայմանների մասին կարելի է իմանալ իւրաքանչիւր շաբաթ հինգշաբթի և շաբաթ օրեր 6—8 ժամը երեկոյեան, կօնկուրսի բնակարանի մէջ, Իրակլիեվսկայա փողոց, տ. Արտաղօվի № 8:
կօնկուրսի նախագահ ՄԵԼԵԳԻ

1—3

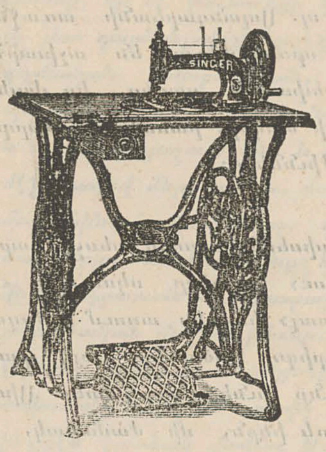

ՄԻԱԿ ՊԱՀԵՍՏԸ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԽՍԿԱԿԱՆ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ

ԶԻՆԳԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԱԾ Է

Գօլօվինսկի փողոց, տուն Միրիմանօվի, պալատի հանդէպ:

1—2 (1)

ԳԱԼԵՐԵԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԴՎՈՐՑՈՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ
ՊԱՀԵՍՏ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ
№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, Վիէննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵՋՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ

ԱՐՄԵՆԱՆԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՔԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան ամաններ 35 րուբլուց գինքեր, բազկաթոռներ 6 ր., գինիներ 12—25 ր., կուժեր, ճանկական ամաններ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՏՈՒԿԱՆԵՐ, ծածկոցներ մաշքավորներ, պահարաններ, ծաղիկ ամաններ: Ջեթոցաններ 2 ր. 75 կ. և 26 ր., սավաժամ ձեւքի և ուրիշ կերպեր, ծածկոցներ ամենքներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամովարներ, լոռշներ պղնձէ, ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ուրիշներ և ապակէ գործեր, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստ ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., առաջնակ հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր., զանազան մետաղեայ ժամակալներ 1 ր.—15 ր., անոյնի զարդեր 4 ր. 50 կ. և թանաքէ գրչեր Յունաց, մետաղեայ, լէհական և բրիտանիական արձանքից ատեկ, ժամ թէ ուրիշ տեղ, գաճեներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրոններ ռէվօլվէրների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան մէշոկներ, կէտքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 Ֆ. ԹԷՅ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԷԼՍՕՆԻ թէյի համար խմորեղէն էյնեմի, ՌԷՅՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդէկօլօն) ծխող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, գինուորական դամշի ձեռնոցներ, դարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մխրամաններ, գրիչներ, մոտիւներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փոստի թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ լցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ: Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս: Առևտրականներին զիջում և առանձին պայմաններ: Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել. Тифлисъ. М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.

3—100